

Commissie Financiën

Aan het Centraal Planbureau
T.a.v. de directeur van het CPB
De heer C.N. Teulings
Postbus 80510
2508 GM Den Haag
Per e-mail: c.n.teulings@cpb.nl

In afschrift aan de minister van
Economische Zaken, Landbouw en
Innovatie

Plaats en datum: Den Haag, 21 maart 2012
Betreft: Aanvullende vragen CPB-analyse van het onderzoek “Nederland en de euro”
Ons kenmerk: 2012D12249
Uw kenmerk: -
Uw brief van: -

Geachte heer Teulings,

Tijdens de regeling van werkzaamheden van 6 maart 2012 heeft de Tweede Kamer gesproken over het onderzoek “Nederland en de euro”, dat in opdracht van de PVV is uitgevoerd door Lombard Street Research. De Tweede Kamer heeft gevraagd om een kabinetsreactie op het onderzoek. Eveneens is gevraagd om een analyse van het Centraal Planbureau (CPB) van dit onderzoek.

De commissie Financiën heeft besloten u te verzoeken enkele aanvullende vragen mee te nemen in de analyse van het onderzoek. Hieronder treft u deze aanvullende vragen van de leden van de fracties van de PvdA, de SP en D66 aan.

Aanvullende vragen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van het onderzoek “Nederland en de euro”.

De leden van de PvdA-fractie vragen het CPB de conclusies van het onderzoek door te rekenen en met een alternatieve kosten-baten analyse te komen. De leden van de PvdA-fractie vragen het CPB in het bijzonder de conclusies dat de euro de Nederlandse burger minimaal € 2700 per persoon zou kosten door lagere economische groei en beperktere koopkrachtontwikkeling door te rekenen. Daarnaast vragen deze leden het CPB om de gestelde negatieve uitwerking van de euro op de werkgelegenheid en overschotten op de

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl

handelsbalans na te gaan.

De leden van de PvdA-fractie vragen of het CPB de kosten voor Nederland van het afschaffen van de euro zou kunnen meenemen in haar doorrekening. Zou het CPB concreet kunnen bepalen of Nederland op korte termijn inderdaad € 37 miljard zou kunnen besparen door uit de euro te stappen?

Aanvullende vragen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP vragen het CPB in haar analyse van het onderzoek een duidelijk onderscheid te maken tussen het deel dat gaat over de kosten en baten van de euro tot nu toe en de inschatting van de kosten en baten van het uiteenvallen van de euro. Ook verzoeken deze leden het CPB de analyse van de kosten en baten van de euro niet te vermengen met die van de kosten en baten van de Europese interne markt, hetgeen in het onderzoek niet direct aan de orde is.

Komt het CPB tot dezelfde conclusie als die in het onderzoek ten aanzien van kosten en baten van de euro? Zo nee, heeft dat volgens het CPB te maken met de gebruikte analyse of met de juistheid van de getallen die in het onderzoek gebruikt zijn? Of heeft het te maken met beide? Is, afgezien van de discussie over de gekozen referentielanden en juistheid van data, de gehanteerde methode bruikbaar om kosten en baten van de euro in te schatten? Zo ja, is het CPB in staat op basis van die methode haar eigen inschatting te geven? Zo nee, welke methode is dan wel de juiste?

Zelf heeft het CPB in het boek 'Europa in crisis' ook een inschatting gegeven van de baten van de euro. Het zou gaan om ongeveer een weksalaris per jaar. Gaat het hier om een inschatting van baten van de euro die zich reeds hebben voorgedaan of een inschatting van de opbrengsten op termijn? Op welk onderliggend onderzoek is die inschatting van een weksalaris per jaar gebaseerd? Gaat het hier om het onderzoek 'Study on the Impact of the Euro on Trade and Foreign Direct Investment' van Baldwin of gaat het ook om andere onderzoeken? Zo ja, welke? Aangezien dat onderzoek uit 2008 stamt kan het effect van de crisis nog niet zijn meegenomen. Maakt dat volgens het CPB uit om vast te stellen hoeveel de euro heeft bijgedragen aan de economie? Is er volgens het CPB voldoende onderzoek gedaan naar het effect van de euro om een betrouwbaar beeld te geven van de mate waarin de euro heeft bijgedragen aan groei van de economie en het inkomen van huishoudens? Sluit het CPB uit dat de opbrengsten ook wel eens negatief zouden kunnen zijn?

Volgens het onderzoek "Nederland en de euro" is de Europese schuldencrisis grotendeels te wijten aan de invoering van de euro. Kan het CPB zich in die stelling vinden? Ziet het CPB wel enig verband tussen de introductie van de euro en de schuldencrisis? Klopt de bewering in het onderzoek dat het uniforme ECB-rentebeleid heeft geleid tot grote 'huizenbubblen', zoals in Ierland en Spanje? Heeft het niet meer kunnen devalueren van de eigen valuta voor bepaalde landen geleid tot extra kosten?

In het onderzoek worden voorts kosten en baten van de euro tegen elkaar afgezet. In het boek 'Europa in crisis' komt alleen een hoofdstuk voor, getiteld de 'De baten van de euro', maar er is geen hoofdstuk over de kosten van de euro. Is het volgens het CPB mogelijk om een actuele inschatting te maken van de kosten van de euro? Zo nee, is het dan wel zinvol om te spreken over de baten van de euro, wanneer men de kosten niet goed kan inschatten? Zo ja, hoe hoog zouden die zijn? Volgens het onderzoek "Nederland en de euro" hoort Nederland samen met Italië en Spanje tot de landen die het meest last hebben van de euro. Kan het CPB dat bevestigen? Zo nee, welke landen hebben dan wel het meeste last van de euro, dan wel het minste profijt?

In het onderzoek wordt voorts opgemerkt dat de consumptieve bestedingen in 2011 € 30 miljard hoger uitgevallen zouden zijn, ofwel € 1 800 euro per persoon, wanneer de groei van de consumptieve bestedingen in Nederland gedurende de afgelopen 10 jaar gelijk was geweest aan de groei van het bruto binnenlands product. Kan het CPB dat bevestigen? Zo nee, wat is dan wel het juiste bedrag? Is er volgens

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl

het CPB enig verband tussen de komst van de euro en het feit dat de consumptieve bestedingen in Nederland sindsdien zijn achtergebleven? Zo nee, berust dit dan op toeval? Hoe verklaart het CPB het achterblijven van de consumptie in Nederland sinds de invoering van de euro? In hoeverre is dat het gevolg van achtergebleven koopkracht? Opmerkelijk was dat De Nederlandsche Bank (DNB) enkele dagen na het uitkomen van het onderzoek met een verklaring kwam voor het achterblijven van de consumptie in de afgelopen 10 jaar. DNB constateerde een daling van het Nederlandse arbeidsinkomen in reële termen over de periode 2002-2011 met jaarlijks gemiddeld 0,7% procent, tegenover een stijging van gemiddeld 3,2% over de periode 1992-2001. Hoe verhoudt dat zich tot de koopkrachtcijfers van het CPB over diezelfde perioden?

Hoe schat het CPB de kosten in van het uiteenvallen van de euro? Hoe beoordeelt het CPB de inschatting van de kosten in het onderzoek? Zijn zowel de kosten voor het in stand houden van de euro als de kosten van het uiteenvallen goed in kaart te brengen? Welke kosten moeten er, in de optiek van het CPB, meegerekend worden bij het in stand houden van de euro? Tenslotte kan een schuldenherstructurering ook plaatsvinden wanneer een land binnen de euro blijft en kan financiële steun ook worden verleend aan landen wanneer ze niet in de euro zitten. Is het daarom niet zinvoller om te kijken naar de kosten van uitstel van schuldenherstructurering of het verlenen van noodsteun, ongeacht of dit gepaard gaat met een exit uit de euro? In hoeverre wordt het saldo van kosten en baten van de euro negatief wanneer er sprake is van een exit uit de euro? Welke kosten zouden volgens het CPB gemoeid gaan met het uitreden van een land met een negatief Target2-saldo?

Aanvullende vragen van de leden van de fractie van D66

De leden van de fractie van D66 zijn het CPB erkentelijk voor de analyse die zij wil maken van het onderzoek "Nederland en de euro". De leden van de fractie van D66 hebben enkele specifieke onderwerpen waarvan deze leden het CPB willen vragen dit mee te nemen in haar analyse. De leden van de fractie van D66 vragen het CPB om in te gaan op de volgende punten.

In het onderzoek wordt een vergelijking gemaakt met de landen Zweden en Zwitserland. Is dit een terechte vergelijking? Zijn er andere landen die meer voor de hand liggen? Welke andere landen zouden ook in de analyse meegenomen kunnen worden? En zou dit de resultaten van het onderzoek veranderen?

In het onderzoek wordt uitgebreid ingegaan op de gevolgen van de monetaire unie op de macro-economische onevenwichtigheden. In de afgelopen dertig jaar zijn verschillende pogingen gedaan om naast de interne markt, ook meer gemeenschappelijk monetair beleid te voeren. Hoe moet bijvoorbeeld worden gekeken naar de koppeling van het Nederlandse monetaire beleid aan het Duitse beleid sinds 1983 en het ontstaan van het Europees Monetair Stelsel in 1979? Hoe moet dit in de analyse van de voor- en nadelen van de euro (of Economische en Monetaire Unie) worden meegenomen?

In het onderzoek wordt verondersteld dat landen die uit de euro stappen, wel in de Europese Unie kunnen blijven. Wat zijn de effecten voor Nederland als Nederland zou besluiten om uit de muntunie te stappen en vervolgens wordt gedwongen om ook uit de Europese Unie te stappen? Wat betekent dit voor de resultaten van het onderzoek?

In het onderzoek wordt als startdatum van de monetaire unie het jaar 2001 gehanteerd. In andere onderzoeken wordt gesteld dat de Economische en Monetaire Unie op 1 januari 1999 van start ging door het vastzetten van de wisselkoersen op dat moment. Wat betekent het hanteren van een andere startdatum voor de resultaten van het onderzoek?

Een centraal thema in het onderzoek is dat de euro ervoor heeft gezorgd dat het besteedbaar inkomen in Nederland en Duitsland kunstmatig laag is gebleven. Wat zouden de economische effecten zijn geweest als Nederland en Duitsland geen actief beleid op loonmatiging hadden gevoerd? Wat had dit betekend

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl

voor de economische ontwikkeling van Nederland, de werkgelegenheid en de concurrentiepositie?

Hoe kijkt het CPB aan tegen de volgende passage uit het rapport (pagina 56): “When it comes to net Dutch foreign assets, the dissolution of the euro would require a legacy currency, and a role for the ECB in managing it and maintaining markets and liquidity. Pension funds, with net equity positions abroad, could suffer losses. But such losses would be qualified by the shifts in stock markets, which tend to offset currency movements. Given the major gains to consumers’ real incomes arising from cheaper imports, the government would need to consider some form of value added tax increase, or other comparable revenue, to offset pension funds for losses incurred by a policy serving the general good.”?

Een afschrift van deze brief zond ik aan de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Hoogachtend,

de griffier van de vaste commissie voor Financiën,

R.F. Berck

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl